

Spinoza en de Verlichting

De Europese Verlichting

Spinoza was zijn tijd ver vooruit. Hij verdedigde vrijheid van meningsuiting en vrijheid van denken in een tijd waarin er nog volop censuur was. Daarmee stond hij aan de wieg van de Europese Verlichting.

Rond 1700 lezen alle belangrijke Europese filosofen de gevaarlijke teksten van de Hollander Spinoza. De reputatie van Spinoza is inktzwart. Velen beschouwen hem als een goddeloze immoralist.

Want Spinoza heeft ook zo zijn ideeën over de Bijbel. "Ik verklaar ronduit en zonder omwegen dat ik de Heilige Schrift niet begrijp, ook al heb ik heel wat jaren aan haar besteed."

En dat terwijl iedereen er vanuit gaat dat het God zelf is die door middel van de Bijbel de mensen toespreekt!

In de zondeval gelooft Spinoza niet. Adam en Eva aten gewoon een appel van de boom van de kennis van goed en kwaad, om er achter te komen dat die giftig was.

"God openbaarde Adam dat het eten van die boom de dood veroorzaakt, zoals hij ons ook met behulp van het natuurlijk verstand laat zien dat vergif dodelijk is voor ons.

Ook een straffende God bestaat niet, zegt Spinoza.

Maar als die niet bestaat, sputteren zijn tegenstanders, wat weerhoudt de mens er dan van om crimineel te zijn? "Echt, wie dat alleen uit vrees voor straf nalaat, die handelt geenszins uit liefde en omhelst allerminst de deugd."

Spinoza is nu staatsvijand nummer 1. Hij moet onderduiken. Via Rijnsburg belandt hij in Den Haag.

Spinoza was zijn tijd ver vooruit. Hij verdedigde vrijheid van meningsuiting en vrijheid van denken in een tijd waarin er nog volop censuur was. Daarmee stond hij aan de wieg van de Europese Verlichting.

Die Verlichting moet je zien als een proces van bewustwording. Het is back to reality. Hoe kunnen we met z'n allen gelukkig worden, ondanks het besef dat we allemaal door onze emoties en driften worden geleid. En ondanks het besef dat we sterfelijk zijn.

Over deze vraag wordt de hele achttiende eeuw gediscussieerd. In alle kranten, tijdschriften, genootschappen, kroegen en koffiehuisen. Er is een enorme drang om de wereld te veranderen. Wat is het geheime recept voor geluk? Is dat vrijheid? Opvoeding? Of toch God? Personen als Spinoza zijn breekijzers: ze openen deuren. De ogen van de mensen om hen heen gaan open.

Als de duivel en de hel echt niet bestaan, zoals Spinoza beweert, dan verandert opeens het hele perspectief! Dan gaat het inderdaad niet meer om: hoe kom ik in de hemel, maar om: hoe word ik NU gelukkig, op DEZE aarde?